

27. 9. 2016

ID: 103261

Náklady řízení

Skutečnost způsobení škody trestným činem, za který byl žalovaný pravomocně odsouzen, nemůže být sama o sobě bez zohlednění dalších okolností konkrétního případu důvodem hodným zvláštního zřetele svědčícím pro aplikaci § 150 o. s. ř. ve prospěch žalobce, jestliže občanskoprávní řízení je v důsledku zavinění žalobce zastaveno, protože žaloba v občanskoprávním řízení byla podána až po uplatnění nároku v trestním (adhezním) řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 5308/2015, ze dne 3.5.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně J. B., zastoupené JUDr. I.B., advokátem se sídlem P., proti žalovanému H. B., za účasti HB S. s. r. o., se sídlem P., oba zastoupeni JUDr. K.D., advokátem se sídlem L., o 1.000.000 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Lounech pod sp. zn. 7 C 9/2009, o dovolání žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 1. 2015, č.j. 11 Co 39/2015-246, tak, že dovolání proti výroku I písm. a) a výroku II usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 1. 2015, č.j. 11 Co 39/2015-246, se zamítá. Dovolání proti výroku I písm. b) a výroku III usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 1. 2015, č.j. 11 Co 39/2015-246, se odmítá. Žalobkyně je povinna zaplatit společnosti HB S. s. r. o., se sídlem P., na náhradě nákladů dovolacího řízení částku 1 496 Kč k rukám JUDr. K.D., advokáta se sídlem L., do tří dnů od právní moci tohoto usnesení. Ve vztahu mezi žalobkyní a žalovaným nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se domáhala náhrady škody ve výši 1.000.000 Kč s příslušenstvím, kterou jí měl způsobit žalovaný tím, že uvedenou částku na žalobkyni lstivě vylákal na základě smyšleného příslibu společného podnikání a tichého společenství žalobkyně ve společnosti HB S.s. r. o.

Usnesením Okresního soudu v Lounech ze dne 29. 8. 2012, č.j. 7 C 9/2009-151, bylo řízení zastaveno pro překážku věci pravomocně rozhodnuté, nebyl připuštěn vstup společnosti HB S. s. r. o. jako dalšího účastníka na straně žalované do řízení a bylo rozhodnuto o nákladech řízení. Ve výroku o nepřipuštění vstupu dalšího účastníka do řízení bylo usnesení potvrzeno usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 2. 2012, č.j. 11 Co 1378/2012-160, ve výroku o nákladech řízení však bylo usnesení odvolacím soudem zrušeno a věc vrácena k dalšímu řízení.

Okresní soud v Lounech posléze rozhodl usnesením ze dne 5. 11. 2014, č.j. 7 C 9/2009-222, tak, že se žalovanému a společnosti HB S. s. r. o. (dále též jen „zúčastněná společnost“) právo na náhradu nákladů nepřiznává. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně podala žalobu dne 21. 1. 2009. Již dne 25. 3. 2008 však při podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 5 zákona č. [141/1961](#) Sb., trestního řádu, uplatnila jako poškozená nárok na náhradu škody ve výši 1.000.000 Kč s příslušenstvím vůči žalovanému v rámci trestního řízení. Žalovaný byl následně v trestním řízení za totožný skutek, jak je popsán v podané žalobě, rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 27. 1. 2010, č.j. 4 T 245/2008-156, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 8. 2011, č.j. 7 To 394/2010-95, jenž nabyl právní moci dne 18. 8. 2011, shledán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) zákona č. [140/1961](#) Sb., trestního zákona, a zároveň mu byla uložena povinnost zaplatit poškozené (žalobkyni) na náhradě škody částku 1.000.000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení. Žalobkyně poté dne 10. 2. 2012 vzala žalobu zpět z důvodu uhrazení

žalované částky. Soud uzavřel, že jelikož společnost HB S.s. r. o. jako osoba zúčastněná na části řízení byla plně úspěšná (její vstup do řízení navrhovaný žalobkyní nebyl připuštěn), měla by právo na náhradu nákladů řízení podle § 142 odst. 1 o. s. ř. Ve vztahu k žalovanému pak žalobkyně zavinila zastavení řízení, protože žalobu podala až poté, co totožný nárok uplatnila v rámci trestního řízení, byla by tedy povinna hradit náklady řízení podle § 146 odst. 2 věty první o. s. ř. V projednávaném případě ovšem soud shledal důvody pro aplikaci § 150 o. s. ř., neboť žalobkyně je nezaměstnaná, pobírá sociální dávky a celkově její majetkové poměry nejsou ideální, naopak u žalovaného tíživé majetkové poměry zjištěny nebyly, mezi účastníky existoval blízký vztah, čehož žalovaný využil pro své trestné jednání a úmyslně uvedl žalobkyni v omyl, vylákané peněžní prostředky pak žalobkyni ani na výzvu nevrátil, učinil tak až na základě pravomocného rozhodnutí v trestním řízení.

K odvolání žalovaného a zúčastněné společnosti Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 29. 1. 2015, č.j. 11 Co 39/2015-246, změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žalobkyni uložil povinnost nahradit náklady řízení žalovanému a společnosti HB S. s. r. o. Ztotožnil se se soudem prvního stupně v závěru o procesním zavinění žalobkyně na zastavení řízení, avšak na rozdíl od soudu prvního stupně neshledal důvody zvláštního zřetele hodné ve smyslu § 150 o. s. ř. S odkazem na zásady aplikace uvedeného ustanovení v odborné literatuře a judikatuře uvedl, že ač se žalobkyně domáhala náhrady škody způsobené podvodným jednáním žalovaného, byl žalovaný za uvedený skutek pravomocně odsouzen a způsobenou škodu nahradil. Naopak je třeba zohlednit skutečnost, že žalobkyně podala žalobu poté, co již uplatnila nárok v trestním řízení a v civilním řízení pokračovala přesto, že byla ze strany žalovaného i soudu opakovaně upozorňována na možnou překážku věci zahájené. S ohledem na tuto skutečnost nemohou ve prospěch aplikace § 150 o. s. ř. převážet ani případný blízký vztah účastníků a okolnosti předprocesního stadia sporu týkající se jednání žalovaného. Konečně pak ani osobní poměry žalobkyně neodůvodňují aplikaci předmětného ustanovení, když žalobkyně sice je nezaměstnaná a pobírá sociální dávky, zároveň ale inkasovala 1 000 000 Kč s příslušenstvím, má finanční úspory ve výši zhruba 30 000 Kč, dále vlastní pozemek s rodinným domem a osobní automobil.

Usnesení odvolacího soudu napadla žalobkyně (dále též jen „dovolatelka“) dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Dovolatelka má za to, že odvolací soud nesprávně posoudil, zda jsou dány důvody hodné zvláštního zřetele podle § 150 o. s. ř. Přípustnost dovolání opírá o ustanovení § 237 o. s. ř. s tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to zda je namíste aplikovat § 150 o. s. ř. na situaci, kdy se žalobce domáhá náhrady škody způsobené trestným činem, za který byl žalovaný pravomocně odsouzen, avšak civilní řízení je zaviněním žalobce zastaveno, jelikož žaloba v civilním řízení byla podána až po zahájení adhezního řízení. Podle názoru dovolatelky by za takové situace bylo uložení povinnosti hradit náklady řízení žalobci v rozporu se základními principy občanského práva a celého právního řádu. Je naopak spravedlivé, aby žalovanému pachateli trestného činu byla náhrada nákladů řízení odepřena.

Žalovaný a zúčastněná společnost ve společném vyjádření navrhují odmítnutí dovolání pro nepřipustnost, neboť částečně směřuje proti výrokům, jimiž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, částečně pak odvolací soud rozhodl v souladu s ustálenou praxí a své rozhodnutí náležitě odůvodnil.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení se podává z čl. II bodů 1 a 7 zákona č. [404/2012](#) Sb. a čl. II bodu 2 zákona č. [293/2013](#) Sb. Nejvyšší soud tedy o dovolání rozhodl podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále opět jen „o. s. ř.“).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil podané dovolání a shledal, že bylo podáno

včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

V rozsahu, v jakém dovolání směřuje proti výroku I písm. b) a výroku III usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení mezi žalobkyní a zúčastněnou společností, není vzhledem k ustanovení § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. přípustné, neboť výše nákladů řízení, k jejichž úhradě byla žalobkyně zavázána za řízení před soudem prvního stupně (23 050,50 Kč) a za odvolací řízení (7 804,50 Kč), nepřevyšuje ani v souhrnu částku 50 000 Kč [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 29 ICdo 34/2013, publikované pod číslem 5/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Sbírka“), a usnesení ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3141/2013].

Nejvyšší soud proto dovolání v uvedeném rozsahu podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

V rozsahu, v jakém byla napadeným usnesením uložena žalobkyni povinnost nahradit náklady řízení před soudy obou stupňů v částkách 61.032 Kč a 7.804,50 Kč žalovanému, je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť v daných skutkových souvislostech se dovolací soud aplikací § 150 o. s. ř. dosud nezabýval.

Dovolání není důvodné.

Podle § 146 odst. 2 o. s. ř. jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady. Byl-li však pro chování žalovaného (jiného účastníka řízení) vzat zpět návrh, který byl podán důvodně, je povinen hradit náklady řízení žalovaný (jiný účastník řízení).

Podle § 150 o. s. ř. jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.

Obecně platí, že náhradu nákladů sporného řízení ovládá zásada úspěchu ve věci (§ 142 odst. 1 o. s. ř.) a zásada zavinění (§ 146 odst. 2 a § 147 odst. 1, 2 o. s. ř.). Ustanovení § 150 o. s. ř. je výjimkou z pravidla a nelze jej vykládat tak, že kdykoli bez ohledu na základní zásady rozhodování o nákladech řízení je namíste nepřiznat náhradu nákladů úspěšnému účastníkovi řízení. Zejména v procesním právu je totiž nutné každou výjimku z obecného pravidla vykládat restriktivně. Předmětné ustanovení pak nezakládá zcela volnou diskreci soudu (ve smyslu libovůle), nýbrž jde o ustanovení, podle něhož je soud povinen zkoumat, zda ve věci neexistují zvláštní okolnosti, k nimž je třeba při stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení výjimečně přihlídnout. Nemůže však jít o libovolné okolnosti řízení, nýbrž o takové okolnosti, které mají skutečný vliv na spravedlivost rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. Soud musí své rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnit (srov. např. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 401/06).

Důvody hodnými zvláštního zřetele ve smyslu § 150 o. s. ř. se rozumí takové okolnosti, pro které by se jevilo v konkrétním případě nespravedlivým ukládat náhradu nákladů řízení tomu účastníku, který ve věci úspěch neměl, a zároveň by bylo možno spravedlivě požadovat na úspěšném účastníku, aby náklady vynaložené v souvislosti s řízením nesl ze svého. Při zkoumání, zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, soud přihlíží v první řadě k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům všech účastníků řízení; je třeba přitom vzít na zřetel nejen poměry toho, kdo by měl hradit náklady řízení, ale je nutno také uvážit, jak by se takové rozhodnutí dotklo zejména majetkových poměrů oprávněného účastníka. Významné z hlediska aplikace § 150 o. s. ř. jsou rovněž okolnosti, které vedly k soudnímu uplatnění nároku, postoj účastníků v průběhu řízení a další. Soud musí vycházet z posouzení všech relevantních okolností konkrétní věci (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne

29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2438/2013, publikované pod číslem 2/2014 Sbírky, dále usnesení ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2880/2013, usnesení ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 26 Cdo 4384/2013, usnesení ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2941/2013, usnesení ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 33 Cdo 4275/2013, usnesení ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2234/2014, nebo usnesení ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3103/2014, všechna dostupná na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Svou povahou pak § 150 o. s. ř. patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, tj. k normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a která tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Úvahy soudů vyslovené v nalézacím řízení ohledně posouzení důvodů zvláštního zřetele hodných z hlediska aplikace § 150 o. s. ř. mohou být dovolacímu přezkumu podrobovány, jen pokud je lze mít za zjevně nepřiměřené (k aplikaci právních norem s relativně neurčitou hypotézou srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1618/2007, nebo ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4059/2007).

Adhezní řízení je typem řízení, v jehož rámci lze v průběhu trestního řízení uplatnit nárok (§ 43 odst. 3 trestního řádu), jež lze uplatnit též v řízení občanském. Je tudíž možné, za splnění dalších předpokladů, alternativně volit, v rámci kterého řízení se oprávněný subjekt rozhodne svého nároku domáhat. Adhezní řízení je nepochybně jedním z řízení, které má na mysli ustanovení § 83 o. s. ř. a jehož zahájení brání pokračování později zahájeného občanského soudního řízení o stejném nároku. Uplatnění nároku na náhradu škody v trestním (adhezním) řízení tedy zakládá překážku věci zahájené, a pokud byla v trestním řízení uložena povinnost k náhradě škody, představuje takové rozhodnutí překážku věci rozsouzené pro uplatnění totožného nároku v občanskoprávním řízení (srov. např. zprávu Nejvyššího soudu ČR o rozhodování soudů o náhradě škody ve věcech, jímž předcházelo adhezní řízení, sp. zn. Cpj 35/78, uveřejněnou pod číslem 22/1979 Sbírky, popř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 1345/2005). Již s ohledem na tuto skutečnost lze nárok uplatnit žalobou v občanskoprávním řízení teprve po skončení trestního řízení, v němž se poškozený připojil se svým nárokem na náhradu škody, ale k uložení povinnosti nahradit škodu v něm nedošlo (srov. R 31/1974).

Okolnost, že účastník se proti druhému dopustil protiprávního jednání (včetně trestného činu), v jehož důsledku vznikl nárok na náhradu škody a tím bylo vyvoláno soudní řízení, považovala soudní praxe v minulosti v konkrétních případech za důvod hodný zvláštního zřetele, pro který by bylo nespravedlivé ukládat povinnost k náhradě nákladů řízení poškozenému, který v řízení úspěch neměl - (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3740/2015, nebo usnesení ze dne 10. 3. 2016, sp. zn. 25 Cdo 5278/2015). v projednávané věci je však situace poněkud odlišná od případů řešených citovanou judikaturou. Při aplikaci § 150 o. s. ř. musí soud uvážit všechny relevantní okolnosti. V případě způsobení škody trestným činem je na volbě poškozeného, zda se svého nároku bude domáhat v trestním (adhezním) či civilním řízení. Z obecně platné zásady přiměřenosti lze dovodit požadavek, aby se subjekty svých práv domáhaly způsobem, který nebude nedůvodně a nadměrně zasahovat do práv jiných. Jestliže tedy poškozený zvolí k uplatnění svého práva na náhradu škody oba výše zmíněné způsoby souběžně, nelze škůdci automaticky odepřít náhradu nákladů, které vynaložil na obranu proti duplicitně uplatněnému nároku. Za takových okolností nemůže být skutečnost způsobení škody trestným činem výlučným ani převažujícím hlediskem svědčícím pro aplikaci § 150 o. s. ř. ve prospěch žalobce (poškozeného), nýbrž je třeba, aby přistoupily skutečnosti další, odůvodňující závěr o nespravedlivosti přiznání náhrady nákladů škůdci. Především pak ve vztahu k okolnostem samotného uplatnění nároku poškozeným (příp. okolnosti svědčící pro omluvitelný omyl poškozeného při duplicitním uplatnění nároku), případně pak ve vztahu k osobním a majetkovým poměrům poškozeného, jestliže by při porovnání výše případné povinnosti hradit náklady řízení a přiznané náhrady škody byl popřen samotný smysl náhrady škody.

S ohledem na výše uvedené nelze při uvážení okolností projednávaného případu uzavřít, že by odvolací soud dospěl k nesprávnému (zjevně nepřiměřenému) závěru. Odvolací soud pečlivě a srozumitelně odůvodnil, z jakých relevantních okolností případu vycházel; vzal v úvahu specifické okolnosti předprocesního stadia sporu, jakož i skutečnost způsobení škody trestným činem; zhodnotil konkrétní majetkové poměry dovolatelky, které vzhledem k jejímu majetku a finančním úsporám neshledal tíživými; zvážil důkladně okolnosti, za jakých došlo k duplicitnímu uplatnění nároku ze strany dovolatelky, tedy nejenže podala žalobu v civilním řízení až po uplatnění nároku v adhezním řízení, ale na projednání svého nároku v civilním řízení trvala i po upozornění na možnou překážku věci zahájené. Jelikož odvolací soud přihlédl ke všem relevantním hlediskům v jejich souhrnu, lze jeho rozhodnutí považovat za souladné s dosavadní ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu a Nejvyšší soud se s jeho posouzením stran aplikace § 150 o. s. ř. ztotožňuje.

Ve vztahu k dovolatelkou předložené otázce lze tedy uzavřít, že skutečnost způsobení škody trestným činem, za který byl žalovaný pravomocně odsouzen, nemůže být sama o sobě bez zohlednění dalších okolností konkrétního případu důvodem hodným zvláštního zřetele svědčícím pro aplikaci § 150 o. s. ř. ve prospěch žalobce, jestliže občanskoprávní řízení je v důsledku zavinění žalobce zastaveno, protože žaloba v občanskoprávním řízení byla podána až po uplatnění nároku v trestním (adhezním) řízení.

Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.). Dovolací soud však existenci takových vad neshledal.

Jelikož z hlediska dovolatelkou uplatněného důvodu (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) je rozhodnutí odvolacího soudu správné, Nejvyšší soud dovolání v rozsahu jeho přípustnosti zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)